

สถานการณ์การผลิต ตลาดและการค้า ปลานิลโลก ปี 2563 ¹

เกวลิน หนูฤทธิ์
กลุ่มเศรษฐกิจการประมง
กองนโยบายและแผนพัฒนาการประมง

ตลาดปลานิลโลกมีความพร้อมในการรับมือจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) เนื่องจากปลานิลเป็นสัตว์น้ำที่ผู้บริโภคสามารถจับจ่ายใช้สอยได้และเป็นสินค้าที่มีการบรรจุภัณฑ์เพื่อจำหน่ายปลีกสำหรับผู้บริโภคในยุคโควิดที่ส่วนใหญ่เป็นการซื้อเพื่อนำมาปรุงอาหารรับประทานที่บ้าน อย่างไรก็ตาม ประเทศจีนซึ่งเป็นประเทศที่เป็นผู้ผลิตปลานิลรายใหญ่ของโลก มีปัญหาด้านแรงงานอันเนื่องมาจากข้อจำกัดจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) และการฟื้นตัวของตลาดในประเทศที่เป็นไปอย่างเชื่องช้า ส่งผลให้การผลิตปลานิลของจีนลดลง

1. การผลิตปลานิลของโลก

ในการประชุม Global Outlook for Aquaculture Leadership (GOAL) เมื่อเดือนตุลาคม 2563 ได้มีการนำเสนอข้อมูลผลผลิตปลานิลโลกปี 2563 โดยคาดการณ์ว่ามีปริมาณ 6.9 ล้านตัน ใกล้เคียงกับปี 2562 และประเทศจีนยังคงเป็นผู้ผลิตปลานิลรายใหญ่ของโลก คาดว่ามีผลผลิต 1.7 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 3 เมื่อเทียบกับปี 2562 เนื่องจากผลกระทบจากการเรียกเก็บอัตราภาษีนำเข้าร้อยละ 25 ที่ใช้กับปลานิลจีนที่ส่งออกไปยังสหรัฐอเมริกา ประกอบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) ส่งผลให้อุปสงค์ภายในประเทศลดลง นอกจากนี้ผู้ผลิตรายใหญ่อื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชีย เช่น อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ผลผลิตปลานิลก็ลดลงเช่นกัน ยกเว้นผลผลิตจากเวียดนามมีปริมาณเพิ่มขึ้นร้อยละ 12 ทั้งนี้ ภาพรวมผลผลิตปลานิลในเอเชียคาดการณ์อยู่ที่ 4.55 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 1 เมื่อเทียบกับปี 2562

ผลผลิตปลานิลในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือ ปี 2563 ปริมาณ 1.37 ล้านตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.79 เมื่อเทียบกับปี 2562 ที่มีปริมาณ 1.32 ล้านตัน แม้ว่าจะประสบปัญหาโรคระบาดในฟาร์มเลี้ยงปลานิลในบางพื้นที่ของประเทศผู้ผลิตที่อยู่ในเขต Sub-Saharan แต่ได้มีการลงทุนพัฒนาการเลี้ยงปลานิลในแอฟริกาเป็นจำนวนมากในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ ผลผลิตส่วนใหญ่นำมาบริโภคภายในประเทศ และส่งออกเล็กน้อยไปยังกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

สำหรับผลผลิตปลานิลในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา ปี 2563 คาดว่ามีปริมาณ 946,500 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 1.73 เมื่อเทียบกับปี 2562 ที่มีปริมาณผลผลิต 930,400 ตัน โดยมีบราซิลเป็นผู้ผลิตรายใหญ่ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 70 ของผลผลิตปลานิลทั้งหมดในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา ทั้งนี้ผลผลิตส่วนใหญ่บริโภคภายในประเทศ สำหรับผู้ผลิตรายอื่น ๆ เช่น โคลัมเบีย และฮอนดูรัส เน้นผลิตปลานิลเพื่อส่งออกในรูปแบบเนื้อปลานิลฟิลเลไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา สำหรับผลผลิตปลานิลของฮอนดูรัส ปี 2563 ปริมาณ 13,800 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 10.4 เมื่อเทียบกับปี 2562 ที่มีปริมาณ 12,500 ตัน ซึ่งฮอนดูรัสเป็นประเทศที่สำคัญในการส่งออกเนื้อปลานิลสดระดับเกรดพรีเมียมไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา สำหรับประเทศเอกวาดอร์ เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งบางรายปรับเปลี่ยนไปเลี้ยงปลานิลแทน หลังจากที่จีนประกาศห้ามนำเข้ากุ้งจากเอกวาดอร์อันเนื่องมาจากพบสารตกค้างในกุ้ง แต่เมื่อคำสั่งห้ามดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไป เกษตรกรจึงได้กลับมาเลี้ยงกุ้งตามเดิม สำหรับประเทศเอลซาวาดอร์ และปานามา ภาครัฐกำลังสนับสนุนการพัฒนาการเลี้ยงปลานิลทั้งเพื่อการบริโภคภายในประเทศ และการส่งออก โดยชุมชนต้องการเพิ่มช่องทางของรายได้และยอดจำหน่ายปลานิลเนื่องจากเห็นโอกาสในการทำกำไรจากการเลี้ยงปลานิล

¹ GLOBEFISH HIGHLIGHTS 4th issue 2020

2. ตลาดและการค้าปลานิลโลก

2.1 สหรัฐอเมริกา

ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ปลานิลและการเข้าสู่ตลาดในรูปแบบใหม่โดยลดการพึ่งพาการจำหน่ายผ่านช่องทางบริการจัดเลี้ยงของโรงแรม/ภัตตาคาร/ร้านอาหาร แต่ปรับตัวสู่การจำหน่ายในตลาดค้าปลีก โดยรูปแบบของสินค้าที่มีการบรรจุภัณฑ์และเพิ่มมูลค่าจะเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น ทั้งนี้จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้ยอดจำหน่ายปลานิลในสหรัฐอเมริกาเพิ่มมากขึ้น เมื่อเทียบกับอาหารทะเล และอาหารโปรตีนอื่น เช่น เนื้อหมู เนื้อไก่ และเนื้อวัว โดยส่วนใหญ่เป็นการซื้อเพื่อนำมาปรุงอาหารรับประทานที่บ้าน

สำหรับการนำเข้าปลานิลของสหรัฐอเมริกา ในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2563 พบว่า มีการนำเข้าในรูปแบบเนื้อปลานิลแช่แข็งมากที่สุด 56,400 ตัน (ร้อยละ 65.8) โดยส่วนใหญ่นำเข้าจากประเทศจีน รองลงมาเป็นปลาทั้งตัวแช่แข็ง 18,000 ตัน (ร้อยละ 21.0) และปลาทั้งตัวแช่เย็น 11,300 ตัน (ร้อยละ 13.2) ทั้งนี้การนำเข้าในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2563 ยังคงมีปริมาณใกล้เคียงกับปี 2562 ในช่วงเดียวกัน ถึงแม้จะประสบปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ก็ตาม โดยอุปทานสินค้าปลานิลในสหรัฐไม่ได้รับผลกระทบ เนื่องจากมีสินค้าคงคลังในปริมาณที่มากพอสำหรับรองรับความต้องการบริโภคในช่วงที่มีมาตรการล็อกดาวน์

United States of America imports of frozen tilapia fillets
January - June (1 000 tonnes)

	2018	2019	2020
Frozen fillets			
China	45.9	40.9	50.0
Indonesia	3.5	3.4	3.4
Mexico	0.7	1.2	1.0
Other countries	1.3	2.1	1.9
Total	51.4	47.5	56.4

Source: TDM

United States of America imports of frozen whole tilapia
January - June (1 000 tonnes)

	2018	2019	2020
Frozen tilapia			
China	9.3	9.3	11.6
Taiwan (Province of China)	3.0	3.9	5.6
Viet Nam	0.8	0.6	0.4
Other countries	0.5	0.9	0.4
Total	13.6	14.7	18.0

Source: TDM

United States of America imports of fresh or chilled
tilapia fillets, January - June (1 000 tonnes)

	2018	2019	2020
Fresh or chilled fillets			
Honduras	3.9	3.6	4.0
Colombia	3.4	2.9	3.6
Costa Rica	2.1	2.6	2.1
Other countries	1.8	1.5	1.7
Total	11.2	10.7	11.3

Source: TDM

2.2 จีน

การส่งออกปลานิลของจีนในช่วง 6 เดือนแรกของปี 2563 ส่วนใหญ่ส่งออกในรูปแบบปลาทั้งตัวแช่แข็ง ปริมาณ 40,500 ตัน ลดลงร้อยละ 25 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันปี 2562 โดยมีตลาดหลัก คือ สาธารณรัฐโกตดิวัวร์ บูร์กินาฟาโซ และสหรัฐอเมริกา สำหรับรูปแบบเนื้อปลานิลแช่แข็ง จีนส่งออกปริมาณ 11,800 ตัน ลดลงร้อยละ 73 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันปี 2562 โดยมีตลาดหลัก ได้แก่ สหรัฐอเมริกา เม็กซิโก และคอสตาริกา

China exports of frozen whole tilapia
January - June (1 000 tonnes)

	2018	2019	2020
Frozen tilapia			
Cote d'Ivoire	13.6	9.8	10.0
Burkina Faso	4.1	4.3	5.9
United States	10.2	10.2	3.3
Other countries	36.3	29.8	21.2
Total	64.3	54.0	40.5

Source: TDM

China exports of tilapia frozen fillets
January - June (1 000 tonnes)

	2018	2019	2020
Frozen tilapia			
United States	20.1	19.3	3.2
Mexico	8.9	6.6	0.9
Costa Rica	1.2	1.3	0.8
Other countries	19.1	16.4	6.9
Total	49.3	43.6	11.8

Source: TDM

2.3 บราซิล

ตลาดปลานิลในบราซิลได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) จากการที่โรงแรม/ภัตตาคาร/ร้านอาหารถูกปิด อย่างไรก็ตาม การบริโภคปลานิลมีปริมาณเพิ่มขึ้นในระดับครัวเรือน เนื่องจากปลานิลเป็นแหล่งอาหารโปรตีนอย่างดี ทั้งในช่วงที่เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา-19 และในช่วงที่สถานการณ์เริ่มคลี่คลายซึ่งมีกิจกรรมทางสังคมเพิ่มขึ้น ส่งผลให้ในปี 2563 บราซิลมีอัตราการบริโภคปลานิลต่อหัวเพิ่มขึ้น ประกอบกับค่าเงินมีเสถียรภาพ ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันการส่งออกไปยังตลาดสหรัฐอเมริกาได้เพิ่มขึ้น มูลค่าการส่งออกปลานิลของบราซิลในช่วงครึ่งปีแรกเพิ่มขึ้นเป็น 4.7 ล้านเหรียญสหรัฐ หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 24 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันปี 2562

2.4 กลุ่มประเทศลาตินอเมริกา

เอกวาดอร์มีการส่งออกปลานิลไปตลาดสหรัฐอเมริกาดลดลงอย่างมาก เนื่องจากราคาตกต่ำ และมีคู่แข่งจากประเทศในภูมิภาคเอเชีย อย่างไรก็ตาม โคลัมเบีย และฮอนดูรัส ต่างเพิ่มการส่งออกไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา และบางส่วนสามารถเพิ่มส่วนแบ่งการตลาดจากจีน โดยใช้ประโยชน์จากการที่สหรัฐอเมริกาประกาศเรียกเก็บภาษีนำเข้าปลานิลจากจีน ร้อยละ 25 เมื่อต้นปี 2563

3. ราคา

สถานการณ์ราคาปลานิลขายส่งในจีนลดลงอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่กลางปี 2562 และมีการปรับตัวเพิ่มขึ้นในไตรมาส 3 ปี 2563 ราคาเฉลี่ย 1.16 เหรียญสหรัฐต่อกิโลกรัม และราคาปลานิลสดทั้งตัวขนาด 500-800 กรัม เฉลี่ย 1.25 เหรียญสหรัฐต่อกิโลกรัม

สำหรับราคาส่งออกเนื้อปลาฟิลเลแช่แข็งของจีน (ราคา FOB) ไปยังตลาดสหรัฐอเมริกา ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2563 ราคาเฉลี่ย 3.30 เหรียญสหรัฐต่อกิโลกรัม ลดลงร้อยละ 9 เมื่อเทียบกับปี 2562 ในช่วงเดียวกัน ส่วนราคาส่งออกเนื้อปลานิลฟิลเลสดแช่เย็นของกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา (ฮอนดูรัส โคลัมเบีย และเม็กซิโก) ราคาในช่วงครึ่งปีแรก ปี 2563 ไม่แตกต่างจากปี 2562 โดยมีราคาเฉลี่ย 6.17 เหรียญสหรัฐต่อกิโลกรัม

4. สรุปภาพรวม

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) ทำให้แนวโน้มพฤติกรรมของผู้บริโภคยุคใหม่เปลี่ยนไปซื้อสินค้าปลานิลผ่านระบบออนไลน์หรือส่งตรงถึงหน้าบ้าน โดยผู้บริโภคนิยมผลิตภัณฑ์ปลานิลพร้อมปรุงสำหรับการทำอาหารบริโภคที่บ้าน แม้ว่าสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (covid-19) จะคลี่คลายแล้วก็ตาม สำหรับตลาดผู้ผลิตปลานิลในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกาน่าจะใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนที่ยังคงดีเยี่ยม และการรับรู้ของผู้บริโภคในแง่ลบเกี่ยวกับสินค้าปลานิลแช่แข็งของจีนที่มีราคาต่ำกว่า อย่างไรก็ตาม ประเทศผู้ส่งออกปลานิลยังต้องเผชิญกับต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจากค่าขนส่งทางอากาศ และความเสี่ยงจากการประกาศมาตรการกีดกันการค้าครั้ง รวมถึงความไม่แน่นอนทางสถานะทางเศรษฐกิจโลก